

N. T. Wright

PODSTATA KŘEŠŤANSTVÍ

Není-li uvedeno jinak, biblické citace jsou z *Bible, překladu 21. století*

© 2009–2019 BIBLION, z. s.

www.bible21.cz

Nicholas Thomas Wright: *Podstata křesťanství*

Překlad: Dan Drápal

© 2019 BIBLION, z. s.

Thákurova 3, 160 00 Praha 6

www.biblion.cz

ISBN 978-80-87282-45-8

Věnováno Josephovi a Elle-Ruth

OBSAH

Úvod	7
------	---

Část první: Ozvěny hlasu

1. Náprava světa	13
2. Skrytý pramen	27
3. Stvoření jeden pro druhého	39
4. Pro krásu země	49

Část druhá: Hledět do slunce

5. Bůh	67
6. Izrael	83
7. Ježíš: příchod Božího království	103
8. Ježíš: záchrana a obnova	117
9. Dech života	133
10. Život z Ducha	143

Část třetí: Zrcadlit obraz

11. Uctívání	157
12. Modlitba	171
13. Bible: Boží inspirace	185
14. Příběh a úkol	197
15. Čemu věříme a kam patříme	211
16. Nové stvoření právě začíná	227

ÚVOD

Jsou dva typy cestovatelů. První typ vyrazí k cíli a vystačí si s tím, že ostatní vyřeší cestou – řídí se podle ukazatelů, ptá se na cestu a nějak se tam dostane. Druhý chce vědět předem, o jakou cestu půjde, kde se okreska promění ve frekventovanou dálnici, kolik času bude potřebovat na jednotlivé úseky a tak dále.

Podobné to bývá s návštěvníky koncertů. Někteří na sebe nechají působit samotnou hudbu, nechají se unášet od jedné věty ke druhé a nemusejí vědět, jak to bude dál. Jiní si koncert užijí mnohem lépe, když si předem přečtou program, aby věděli, co je čeká, a mohli mít představu o celku, už když poslouchají, jak se jeho části postupně odvíjí.

I čtenáře knih lze takto rozdělit. První typ může tento úvod asi klidně přeskocit a vrhnout se hned na první kapitolu. Druhý typ by možná měl rád předem představu, co ho asi tak čeká a na jakou hudbu se může těšit. Právě takovým čtenářům je určen tento úvod.

V této knize bych rád ukázal na samu podstatu křesťanství. Tuto podstatu bych rád nabídl ke zvážení těm, kdo stojí mimo víru, a zároveň bych ji rád připomenul i těm, kdo jsou „uvnitř“. Úkol je to obrovský a já netvrdím, že jsem nic nevynechal, ba ani, že jsem se dotkl všech otázek, které by někdo v podobné knize třeba čekal. Spíš jsem se pokusil toto téma nějak přehledně uspořádat – a výsledkem je trojdílná struktura této knihy.

Nejprve se zabývám čtyřmi oblastmi, které jsou dnes pro mnoho lidí aktuální: touhou po spravedlnosti, hledáním spirituality, žízni po vztazích a potěšením z krásy. Každá z těchto oblastí podle mého odkazuje k něčemu, co ji přesahuje, i když nám sama od sebe neumožňuje udělat si o světě podstatnější závěry – snad kromě toho, že svět je zvláštní a vzrušující místo. Myslím, že každé téma slyšíme asi tak, jako když zaslechneme ozvěnu něčího hlasu – prchavý, ale povědomý zvuk toho, že hned za rohem někdo mluví, jen ho nevidíme. Proto jsem první část nazval „Ozvěny hlasu“. Má čtyři kapitoly a slouží trochu jako úvodní věta symfonie. Když už jste tato témata

jednou slyšeli, musíte je udržet v hlavě při poslechu druhé a třetí věty, až se jejich specifické melodie postupně setkají s těmi úvodními a tím vzniknou ještě jiné „ozvěny“. To znamená, že první část klade otázky, které jsou pak postupně (a ne vždy přímo) rozebírány a přinejmenším částečně zodpovězeny v dalších částech knihy. Jen prosím čtenáře o trpělivost při čtení druhé a třetí části, než se dozví, jak do sebe celá kniha zapadá.

Druhá část je výkladem ústředního křesťanského tématu, tedy víry v Boha. Křesťané věří, že Bůh povolal židovský národ, aby uskutečňoval jeho plán na záchranu a obnovu Božího stvoření. Celou šestou kapitolu proto věnujeme příběhu starověkého Izraele a jeho nadějím. Pak následují dvě kapitoly věnované Ježíšovi, v němž nám Bůh své jednání zjevuje, a další dvě věnované Duchu svatému. V této části zjistíme, že hlas, jehož ozvěně jsme začali naslouchat v první části, postupně získává konkrétní podobu. Budeme totiž mluvit o Bohu stvořiteli a o tom, jak touží dát svět do pořádku, dále o člověku jménem Ježíš, který ohlašoval Boží království, zemřel na kříži a vstal z mrtvých, a o Duchu, který vane jako mocný vítr světem i jednotlivými lidskými životy.

Na to přirozeně navazuje třetí část, kde popisují, co znamená tohoto Ježíše prakticky následovat, co znamená být veden jeho Duchem a především co znamená podílet se na uskutečňování Božích zámerů. Bohoslužba, modlitba a Písmo nás dále uvádějí do přemýšlení o *církví*. Církev pro mě není ani budova, ani instituce, ale společenství všech, kdo věří v Boha, s nímž se setkáváme v Ježíši, a také se ho snaží následovat.

Zabývám se zejména otázkou, *k čemu* zde církev je. Smysl našeho následování Krista není prostě v tom, dostat se po smrti na nějaké lepší místo. Co s námi bude po smrti, je velmi důležité, nicméně křesťanská naděje má dopad už na tento život. To nám otvírá nový pohled na různá témata, zvláště například na modlitbu a křesťanskou etiku. A to nám zase umožní, abychom se v závěru knihy vrátili k „ozvěnám“ z první části. Teď v nich už ovšem nevidíme náznaky Boha, kterého můžeme poznat sami pro sebe, ale klíčové prvky křesťanského povolání k práci pro Boží království v tomto světě.

Psal jsem tuto knihu s opravdovým osobním zaujetím a svým způsobem jsem ji psal „pozpátku“. Po celý svůj život jsem křesťanem – uctívám Boha, modlím se a čtu Bibli. Ano, mnohdy jsem se pletl a ledasčemu jsem špatně rozuměl, ale nikdy jsem to nevzdal. V jistém smyslu jsem vlastně začal třetí částí. Značnou část profesionálního života jsem věnoval historickému a teologickému studiu Ježíše, ale také jsem se ho snažil osobně následovat. Toto mé mnohostranné úsilí je zachyceno v druhé části. V průběhu života jsem ale postupně zjišťoval, jak nabývají na naléhavosti a významu otázky uvedené v první části knihy. Zmíním jen jeden zjevný příklad: Čím více poznáváte Ježíše, tím více poznáváte Boží nesmírnou touhu po nápravě světa. A právě v tomto bodě mi došlo, že témata, k nimž jsem došel svým studiem Ježíše, ony „ozvěny hlasu“, o nichž mluvím v první části knihy – jsou zároveň tématy, kterými se naléhavě zabývá dnešní postmoderní, post-křesťanská a teď už stále více i post-sekulární společnost. zvláště Tyto otázky představují jakési podivuhodné směrovky, ukazující za obzor současného světa, kamsi do neznáma.

Nezabýval jsem se rozdíly mezi různými podobami křesťanství – naopak jsem se snažil držet toho nejlepšího, co je jim všem společné. Tato kniha tedy není o anglikánském, katolickém, protestantském nebo pravoslavném křesťanství, ale prostě o *podstatě křesťanství* – tak, jak jí sám rozumím. Pokusil jsem se tuto podstatu zformulovat jasně a srozumitelně, aby se ani dosud nezasvěcený čtenář neztratil v džungli odborných termínů. Být křesťanem v dnešním světě samozřejmě není nic jednoduchého. Jsou ale situace, kdy je třeba vyjádřit co nejjednodušeji, oč v křesťanství jde, a zdá se mi, že právě v takové situaci se nacházíme.

V době mezi sepsáním první verze této knihy a okamžikem, kdy byla připravena k publikaci, jsem prožil radostnou událost – na svět přišla má první dvě vnoučata. Tuto knihu tedy věnuji Josephovi a Elle-Ruth. Modlím se za ně a za jejich generaci s nadějí, že zaslechnou hlas, jehož ozvěnou se zabývám v první části, že poznají Ježíše, s nímž se setkáváme v druhé části, a že budou žít v novém stvoření a pro nové stvoření, které objevujeme v části třetí.

ČÁST PRVNÍ

Ozvěny hlasu

Náprava světa

1

Nedávno jsem měl živý a zajímavý sen. Frustrující ale je, že si nevzpomínám, o čem byl. Když jsem se probouzel, bleskl mi hlavou; ještě jsem si pomyslel, jaký mimořádný a významný sen to je, a pak byl pryč. A tak, mám-li parafrázovat známý výrok T. S. Eliota, chápal jsem smysl, ale prožitek mi unikl.¹

Podobné je to často s naší touhou po spravedlnosti. Sníme o spravedlnosti. Na okamžik zahlédneme svět smířený, svět napravený, svět, kde vše funguje, kde je společnost zdravá a kde nejenže vím, jak bych měl správně jednat, ale také tak jednám. Pak se probudíme a jsme zpátky v realitě. Co to ale slyšíme, když se nám takový sen zdá?

Jako kdybychom zaslechli snad ani ne hlas, jen ozvěnu hlasu. Hlas, který mluví s klidnou, uzdravující autoritou, mluví o spravedlnosti, o nápravě světa, o míru, o naději a o dobrém životě pro všechny. Jeho ozvěna zní dál v naší představivosti, v našem podvědomí. Chtěli bychom se vrátit a ještě mu naslouchat, jenže už jsme se probudili a zpátky do snu nemůžeme. Lidé nám někdy tvrdí, že jsme si to vymysleli, a nám se skoro chce jim to věřit, i kdybychom se tím odsoudili k cynismu.

Jenže hlas neutichá, volá nás, zve nás, vábí nás, abychom si připustili, že spravedlnost možná skutečně existuje a svět může být napraven, i když nám to připadá nedosažitelné. Jsme jako můra, která chce doletět k měsíci. Víme, že něco jako spravedlnost existuje, ale jak jí dosáhnout, to nevíme.

Můžete si to snadno vyzkoušet. Zajděte si do školy nebo do kterékoli skupiny dětí, které už spolu umějí mluvit, a chvíli je poslouchejte. Nebude trvat dlouho a některé z dětí řekne druhému nebo třeba učiteli: „To není *fér!*“

1 „Okamžiky štěstí – to není pocit blaha, / naplnění, spokojenosti, bezpečí, náklonnosti, / není to ani dobrá večeře, ale náhlé osvícení – / prožili jsme je, ale smysl nám unikl“ (T. S. Eliot, *Čtyři kvartety*. Argo, Praha, 2014) – pozn. překl.

Děti nemusíte učit, že něco je fěr a něco není. Povědomí o spravedlnosti patří k základní výbavě člověka. Všichni ho máme, jak se říká, pod kůží.

Spadnete z kola a zlomíte si nohu. Odvezou vás do nemocnice a ošetří vás. Nějakou dobu se belháte o berlích. Pak začnete, byť trochu nejistě, zase normálně chodit. Brzy na celou epizodu zapomenete. Jste zpátky v normálu. Tedy je možné něco napravit, spravit, vrátit se do starých kolejí. Můžete spravit rozbitou nohu, rozbitou hračku, rozbitou televizi.

Proč se nám tedy nedaří spravit nespravedlnost?

Snaha nám jistě nechybí. Máme bezpočet soudů, soudců a právníků. Kdysi jsem žil v londýnské čtvrti, kde bylo spravedlnosti až hrůza. Na pár mílích tam byly namačkány davy legislativců, úředníků, Ministerstvo spravedlnosti, Nejvyšší soud, policejní ředitelství a tolik advokátů, že by mohli tvořit posádku křižníku. (I když by pro samé hádky nejspíš nikam nedopluli.) I jiné země mají podobně masivní aparát na vytváření a prosazování zákonů.

Přitom ale máme pocit, že spravedlnost jako taková nám proklouzává mezi prsty. Někdy to funguje, častokrát ne. Nevinní lidé sedí ve vězení a zločinci běhají na svobodě. Šíbrům a úplatkářům jejich nepravosti procházejí. Ne sice vždy, ale natolik často, že si toho všimneme a říkáme si, jak je to možné. Někdo někomu vážně ublíží, vyvázne bez trestu a ještě se směje. Oběti nebývají vždy odškodněny. Někdy se celý zbytek života musejí vyrovnávat se smutkem, zraněním a hořkostí.

Totéž se děje v celosvětovém měřítku. Jedna země napadne druhou a projde jí to. Bohatí využívají moci peněz, aby zbohatli ještě více. Chudí s tím nemohou nic dělat a chudnou ještě víc. Většina z nás se bezradně škrabe na hlavě a říká si, proč to tak je. Pak zajdeme do obchodu a koupíme si zboží, z kterého má zisk nějaká bohatá společnost.

Nechci si zoufat přespráliš. Spravedlnost existuje, a někdy dokonce zvítězí. Tyranské režimy se hroučí. Apartheid skončil. Někdy se objeví moudří a kreativní vůdci, lidé je následují a prosadí se dobro a spravedlnost. Těžké zločince se někdy podaří zatknout, postavit

před soud, usvědčit a potrestat. Vážné zlo ve společnosti se někdy podaří úžasným způsobem napravit. Nové projekty přinesou naději chudým. Diplomaté vyjednájí pevný a trvalý mír. Ale právě ve chvíli, kdy se vám zdá, že si můžete oddechnout, se zase všechno pokazí.

A i když se nám podaří – alespoň na čas – pár problémů světa vyřešit, víme velmi dobře, že jsou jiné, které vyřešit zkrátka nedokážeme a nevyřešíme.

Těsně po Vánocích roku 2004 zabilo zemětřesení a následná vlna tsunami během jediného dne dvakrát více lidí, než kolik amerických vojáků zahynulo během celé vietnamské války. V našem světě, na naší planetě, se dějí věci, o kterých říkáme: „Tohle se nemělo stát!“, i když víme, že za to nikdo nemůže. Zemské desky se hýbou vlivem fyzikálních sil. Zemětřesení nezpůsobují žádní zlí globální kapitalisté, ani žádní zastydlí marxisté, ani žádní fundamentalisté opásaní bombami. Prostě se to děje. A kdykoli se to děje, vidíme svět v bolestech, svět vymknutý z kloubů, svět, kde se odehrávají věci podobné těm drobným křivdám z dětského hřiště i těm ze soudní síně, ale my jsme vůči nim stejně bezmocní a nedokážeme vlastně nic udělat.

Nejvýmluvnější příklady jsou ty, které máme nejbliž. Já mám vysoké morální standardy. Promýšlel jsem je. Kázal jsem o nich. Co kázal, celé knihy jsem o nich napsal. A stejně se proti nim proviní. Hranici mezi spravedlností a nespravedlností, mezi tím, co je správné, a tím, co správné není, nemůžeme vést mezi „námi“ a „jimi“. Tato hranice prochází přímo každým z nás. Starověcí filozofové, zvláště například Aristoteles, v tom viděli vadu na kráse celého systému a nevyřešitelnou záhadu. Všichni víceméně přesně víme, co bychom měli dělat, ale všem se nám daří to často nedělat.

Není to divné?

Na jedné straně sice všichni víme, že existuje spravedlnost, a dokonce pro ni v srdci hoříme a hluboce toužíme po nápravě světa – máme pocit, že věci se nějak vymknuly, a nás to hněte a užívá a někdy to na nás přímo křičí – a přitom na druhé straně, po tisíciletích lidského zápasu a hledání a lásky a touhy a nenávisti a nadějí

a pokusů a filozofování se nezdá, že bychom byli spravedlnosti blíže než lidé v těch nejstarších společnostech, které známe.

**

V nedávných letech jsme byli svědky tak strašlivých případů lidského jednání, že si nad naším smyslem pro spravedlnost můžeme zoufat. Někdy se říká, že v posledních padesáti letech morálka upadá. Z hlediska známých dějin ale ve skutečnosti jde o dobu morálně vysoce citlivou, ba dokonce moralistickou. Lidé nejsou lhostejní a velmi jim záleží na tom, aby byl svět na potřebných místech napraven.

V první světové válce poslali mocní generálové miliony vojáků na smrt v zákopech. Sami si přitom žili v přepychu někde za frontou nebo doma. Když čteme básníky, kteří se ve válce ocitli, cítíme, že za jejich bolestným úžasem doutná hněv nad tím šílenstvím, a ano, nad tou nespravedlností. Proč se to muselo stát? Můžeme to nějak napravit?

Výbušný koktejl ideologií poslal na smrt v plynových komorách miliony lidí. Brilantní demagog zamíchal útržky náboženských předsudků a pomýlených filozofií, přidal strach z lidí, kteří jsou „jiní“, hospodářské problémy a potřebu najít obětího beránka. Řekl lidem to, čemu alespoň někteří chtěli věřit, a jako cenu za „pokrok“ žádal lidské oběti. Stačí zmínit Hitlera nebo holokaust a hned se vynoří otázka: Jak se to mohlo stát? Kde zůstala spravedlnost? Jak to můžeme napravit?

A především: Co můžeme udělat, aby se to neopakovalo?

Vypadá to, že nic. Nikdo nezastavil Turky, když v letech 1915–1917 pozabíjeli miliony Arménů. (Hitler se dokonce, jak je známo, na tento masakr odvolával, když vyvyzýval své spolupracovníky k zabíjení Židů.) Nikdo nezastavil vzájemné masové vraždění Tutsiů a Hutuů ve Rwandě v roce 1994. Po holokaustu si svět říkal: „Už nikdy víc.“ Ale stalo se to znovu a my jsme ke své hrůze zjistili, že tomu neumíme zabránit.

Jiným příkladem je apartheid. Velká část obyvatelstva Jižní Afriky trpěla obrovskou nespravedlností. Trvalo to dlouho. Podobné věci se samozřejmě děly i jinde, tam ale dokázali jakýkoli odpor potlačit

ještě efektivněji. Vezměte si třeba „indiánské rezervace“. Jednou jsem si při sledování starého westernu s hrůzou uvědomil, že jako kluk jsem spolu se svými vrstevníky bezelstně přijímal představu kovbojů jako kladných hrdinů a Indiánů jako padouchů. Svět už otevřel oči, aby vnímal realitu rasových předsudků, ale zbavit se jich je jako chtít vytlačit vzduch z balonku. Zmáčknete jeden konec, ale balonek se hned vyboulí jinde. Svět kolektivně odsoudil apartheid a prohlásil: „Takhle to nejde,“ jenže aspoň část té morální energie pocházela z toho, čemu psychologové říkají „projekce“: rádi odsuzujeme druhé za to, co děláme sami. Je to velice pohodlné; dává nám to hluboký, ale falešný pocit morálního zadostiučinění, pokárat někoho na druhém konci světa za problémy, které doma necháváme bez povšimnutí.

A dnes tu máme nové globální podoby zla: na jedné straně bezuzdný, nelitostný a nezodpovědný materialismus a kapitalismus, na druhé straně zuřivý a nemyslící náboženský fundamentalismus. (Teď nejde o to, jestli vůbec existuje něco jako milosrdný kapitalismus nebo dokonce přemýšlivý fundamentalismus.) Trefně to vyjádřil název jedné knihy: „Džihád versus McWorld“. Ocitáme se tam, kde jsme byli před pár minutami. Člověk nemusí mít doktorát z makroekonomiky, aby věděl, že když bohatí každou minutu bohatnou a chudí stále chudnou, něco je špatně.

Přitom všichni chceme šťastný a bezpečný domov. Samuel Johnson, klasik konverzačního umění z osmnáctého století, kdysi poznamenal, že cílem všeho lidského snažení je „mít šťastný domov“. V západním světě i v mnoha dalších částech světa se ale rodiny a domovy rozpadají. Jemné umění gentlemanství – laskavost a schopnost odpouštět, citlivost a ohleduplnost, velkorysost, pokora i stará dobrá láska – to vše jaksi vyšlo z módy. Je až ironické, jak se každý domáhá svých „práv“, a dělá to tak křečovitě, že ničí jedno z nejzákladnějších „práv“ vůbec, dá-li se to tak nazvat: „právo“, nebo alespoň touhu a naději mít klidný, stabilní, bezpečný a laskavý domov, kde budeme moct žít, učit se a prospívat.

I v této souvislosti si lidé kladou otázku: Proč to tak je? Nedá se to změnit? Lze věci napravit, a pokud ano, jak? Může být svět zachráněn? Můžeme být zachráněni *my*?

Znovu se ptáme: Není to celé divné? Není divné, že všichni toužíme po nápravě světa, ale neumíme jí dosáhnout? A není na tom všem nejpodivnější, že i když sám vím, co bych měl dělat, často to nedělám?

Pocit, že jsme zaslechli ozvěnu hlasu, že slyšíme volání ke spravedlnosti, že sníme o nápravě světa (a nápravě každého z nás, kdo do něj patří), lze vysvětlit v podstatě třemi způsoby.

Můžeme si třeba říct, že je to opravdu jenom sen, projekce dětských fantazií, a že si musíme zvyknout na realitu. Machiavelli a Nietzsche nám představí svět brutální síly, urví, co můžeš, jediný hřích je nechat se chytit.

Nebo si řekneme, že se nám zdálo o nějakém jiném světě, o našem skutečném domově, kde je vše opravdu v pořádku – o světě, kam už teď můžeme unikat ve snu a kam, jak doufáme, jednou unikneme navždy. Takový svět ale nemá nic společného s tím přítomným, leda snad to, že lidé žijící v tomto světě mohou o nom jiném někdy snít. Takže tomuto světu sice dál vládnou bezostyšní tyraní, ale my se utěšujeme myšlenkou, že i když teď skoro nic nezmůžeme, jednou, někde, to bude lepší.

Můžeme si ale také říct, že tyto sny a tento pocit vzpomínky na ozvěnu nějakého hlasu máme proto, že k nám někdo mluví, že nám někdo zblízka šeptá do ucha. Někdo, komu velice záleží na tomto světě i na nás samotných, někdo, kdo stvořil nás i svět s určitým záměrem, k němuž patří spravedlnost, náprava světa, náprava *nás samých* a nakonec i záchrana celého světa.

Tři velké náboženské tradice zvolily tuto třetí možnost. Nepřekvapí, že jsou navzájem spřízněné, něco jako duchovní bratřanci. Judaismus mluví o Bohu, který stvořil svět a vložil do něj vášeň pro spravedlnost, protože tato vášeň je vlastní jemu samému. Křesťanství mluví o tomtéž Bohu, který tuto *vášeň* proměnil v čin.²

2 Slovo *passion*, zde přeložené jako *vášeň*, má v angličtině více významů, z nichž jedním jsou „pašije“ – pozn. překl.

Ostatně pašijové hry, v různém smyslu slova, jsou charakteristickým rysem křesťanství. Tím „činem“ je život a dílo Ježíše Nazaretského. Islám čerpá z některých židovských i křesťanských příběhů a myšlenek a vytváří novou syntézu, v níž Boží vůle, zjevená v Koránu, je ideálem, který napraví svět – pokud se jí ovšem podřídíme. Mezi těmito třemi tradicemi je mnoho rozdílů, ale v jedné věci se, na rozdíl od jiných filozofií a náboženství, shodnou: důvod, proč si myslíme, že jsme zaslechli hlas, je ten, že jsme ho skutečně zaslechli. Nebyl to pouhý sen. Můžeme s ním vstoupit do kontaktu a vidět, jak se stává skutečností. V reálném životě. V našem reálném životě.

Tuto knihu jsem sepsal, abych vyložil a nabídl ke zvážení jednu z těchto tradic, a sice tradici křesťanskou. Je to kniha o reálném životě, protože křesťané věří, že onen hlas, který jsme zaslechli, se v Ježíši Nazaretském stal člověkem a žil a zemřel jako jeden z nás. Tato kniha je také o spravedlnosti, protože křesťané jednak zdělili židovskou vášň pro spravedlnost, ale navíc tvrdí, že Ježíš je ztělesněním této vášně, a že to, co udělal a co se mu stalo, uvedlo do pohybu Stvořitelův plán záchrany a nápravy světa. A proto je tato kniha také o nás – o každém z nás – protože se to týká nás všech. Viděli jsme už, že touha po spravedlnosti, či přinejmenším pocit, že věci by se měly nějak dát do pořádku, je součástí lidství. Patří to k životu v tomto světě.

Můžeme to říct i takhle: Staří Řekové vyprávěli příběh o dvou filozofech. Jeden každé ráno vyšel před dům a smál se, až se za břicho popadal. Svět mu připadal tak komický, že si nemohl pomoci. Druhý ráno vyšel ven a rozplakal se. Svět mu připadal tak smutný a tragický, že si nemohl pomoci. Jak komedie, tak tragédie svědčí o tom, že se světem je něco v nepořádku. V prvním případě je svět nesmyslný, a tudíž směšný; v druhém případě věci nejsou tak, jak by měly být, a proto lidé trpí. Smích i slzy jsou dobrým ukazatelem lidství. Krokodýli roní slzy, ale smutní nejsou. Počítač můžete naprogramovat, aby řekl něco směšného, ale vtip mu nikdy nedojde.

Když prvotní křesťané vyprávěli příběh o Ježíši – a vyprávěli ho na mnoho různých způsobů, aby zdůraznili mnoho různých point – nikdy výslovně *neřekli*, že se Ježíš smál. A jen jednou uvedli, že se rozplakal. Ale v příbězích, které o něm vyprávěli, byl smích i slzy neustále přítomné – a v hojné míře.

Ježíš často navštěvoval hostiny, kde byly spousty jídla i pití a kde se podle všeho vesele slavilo. Když chtěl zdůraznit, co má na mysli, uměl strašně přehánět: „Takže ty chceš svému příteli vytáhnout smítko z oka...? Přitom ti z vlastního oka trčí trám!“ Svým následovníkům – zejména těm nejbližším – dával legrační přezdívky („Petr“ znamená „Šutr“ a Jakuba a Jana označil za „Hromotluky“). Kamkoli přišel, nastal rozruch. Lidé měli pocit, že Bůh se znovu dal do díla, že se spouští nová záchranná akce a svět se dává do pořádku. Takovou náladu mají staří kamarádi, když se sejdou v předvečer svátku. Ozývá se smích. Čekají je krásné chvíle. Začíná se slavit.

Stejně tak to bylo s Ježíšem. Všude, kam přišel, byli lidé s hodně pokaženým životem. Lidé nemocní, smutní, pochybující, zoufalí, lidé přebíjející svou vnitřní nejistotu arogantní pózou, lidé užívající náboženství jako clonu před drsnou realitou. Ano, Ježíš mnohé uzdravil, ale nebylo to jako mávnutím kouzelné hůlky. Ježíš sdílel jejich bolest. Když uviděl malomocného a pomyslel na to, kolik toho ten člověk zkusil, byl pohnut soucitem. U hrobu blízkého přítele se rozplakal. Na konci života sám prožíval muka: duševní muka předcházející těm fyzickým.

Nebylo to tak, že by se Ježíš smál *světu* nebo plakal *nad světem*. Slavil *spolu* s novým světem, který se rodil – se světem, kde vše dobré a krásné zvítězí nad zlem a trápením. A truchlil *spolu se* světem v jeho současném stavu – se světem plným násilí, nespravedlnosti a tragédie, který on i ti, s nimiž se setkával, tak dobře znali.

Ježíšovi následovníci už dva tisíce let tvrdí, že Ježíš přijal za své všechny slzy světa a nesl je až ke své kruté a nespravedlivé smrti, aby dokonal Boží dílo spásy. Zároveň Ježíš vzal za svou také všechnu radost světa a vdechl jí nový život ve svém vzkříšení, jež se stalo počátkem nového Božího stvoření. Obě tato tvrzení jsou velmi troufalá a já se je pokusím vysvětlit až v druhé části této knihy. Ukazují

však, že křesťanská víra sdílí se všemi lidmi vášnivou touhu po spravedlnosti, touhu po nápravě světa. A že tuto vášnivou touhu sdílí i sám Bůh – a v Ježíši ji uskutečnil, aby už nastal konec se všemi slzami a svět se naplnil spravedlností a radostí.

„No,“ už slyším, jak někdo říká, „zatím to ale Ježíšovi následovníci daleko nedotáhli, že? Co křížové výpravy? Co španělská inkvizice? Vždyť církev napáchala nespravedlnosti až hrůza! A co lidé, kteří útočí na potratové kliniky? A co fundamentalisté, kteří tvrdí, že brzy nastane Armagedon, a tudíž nezáleží na tom, jestli mezitím zdevastujeme planetu? Nejsou křesťané spíš součástí problému než součástí řešení?“

Ano i ne. Ano – od počátku někteří lidé páchali v Ježíšově jménu strašlivé věci. A jiní křesťané dělali strašlivé věci, aniž by se ovšem odvolávali na Ježíše. Tuto pravdu nemá smysl jakkoli zastírat.

Ale také ne: Když se totiž podíváme na hrozné věci, které křesťané spáchali, ať už se přitom zaštiťovali Bohem, nebo ne, vždy alespoň zpětně vidíme, že tito lidé vůbec nechápali podstatu křesťanství (nebo ji chápali velmi špatně). Součástí křesťanské víry nikdy nebylo tvrzení, že Ježíšovi následovníci dělají vždy všechno správně. Ježíš učil své učedníky modlitbě, jež obsahuje prosbu za odpuštění našich vin. Jistě si byl vědom, jak moc budeme Boží odpuštění potřebovat.

Dalším problémem a jedním z hlavních důvodů, proč je křesťanství v dnešním světě tak málo důvěryhodné, je to, že mnoho lidí stále klade rovnítko mezi křesťanstvím a „Západ“ (podivný výraz vzhledem k tomu, že většinou zahrnuje i Austrálii a Nový Zéland, a ty už východněji ležet nemohou), tedy zejména Evropu a Severní Ameriku a státy, které vznikly z jejich dřívějších kolonií. Když pak Západ vede válku v nějaké jiné části světa, zejména tam, kde žije převaha muslimů, je pak snadné říci, že „křesťané válčí s muslimy“. Přitom většina obyvatel západních zemí dnes křesťané nejsou, a většina dnešních křesťanů už dávno nežije na Západě. Nejvíce křesťanů je v Africe a v jihovýchodní Asii. Většina západních vlád

se nepokouší ve společnosti prosazovat Ježíšovo učení a mnohé z nich jsou na to hrdé. To ale lidem nebrání tvrdit, že dvě a dvě je pět, jinými slovy, vinit křesťanství z čehokoli, co dělá Západ. Tzv. „křesťanské země“ mají ve světě špatnou pověst a z velké části zaslouženě.

Také proto jsem tuto knihu chtěl otevřít tématem spravedlnosti. Je potřeba si připomínat, že Ježíšovi následovníci mají usilovat o uskutečnění Boží vůle „jako v nebi, tak i na zemi“, jak nás to Ježíš učil v modlitbě Otče náš. To znamená, že se Boží vášně pro spravedlnost musí stát i naší vášní. Pokud se křesťané tomuto úkolu vyhýbají, opouštějí klíčový prvek své víry. A to je nebezpečné.

Zároveň bychom se ale neměli ostýchat vyprávět příběhy, na které se většina západních skeptiků usilovně snaží zapomenout. Když byl obchod s otroky na vrcholu a mnozí lidé ho ospravedlňovali tím, že se o otrocích píše v Bibli, postavila se proti tomu hrstka zbožných křesťanů, vedená nezapomenutelným Williamem Wilberforcem v Británii a Johnem Woolmanem v Americe. Tito lidé zasvětili svůj život boji za ukončení nelidského obchodu s lidmi. Když i poté, co bylo otroctví dávnou minulostí, přetrvávaly ve Spojených státech rasové předsudky, byla to právě křesťanská vize, co vedlo Martina Luthera Kinga k pokojným, ale vysoce účinným protestům. Wilberforce vášnivě toužil po Boží spravedlnosti, a proto pomáhal otrokům. Přišel kvůli tomu o hvězdnou politickou kariéru. Martin Luther King za svou touhu po spravedlnosti pro Afroameričany zaplatil životem. Neúnavný boj těchto mužů vyrůstal přímo a explicitně z jejich věrného následování Ježíše.

Stejně tak, když byl režim apartheidu v Jižní Africe na vrcholu a mnozí ho ospravedlňovali tím, že Bible prý mluví o různých rasách, které žijí různými způsoby života, změna nastala díky dlouhodobému boji křesťanských duchovních, jako byl Desmond Tutu, a nastala téměř bez krveprolití. (Dobře si vzpomínám, že v 70. letech politici a komentátoři předpokládali, že změna může přijít jen za cenu obrovského násilí.) Tutu a mnozí další se často modlili a četli Bibli s bílými politiky a vládními činiteli a často poukazovali na zlo apartheidu, což bylo dost riskantní – stejně jako bylo riskantní

konfrontovat některé černošské vůdce, kteří považovali násilí za jedinou cestou ke svobodě.

Desmond Tutu se neustále ocital mezi mlýnskými kameny – na obou stranách bylo dost těch, kteří mu nedůvěřovali a nenáviděli ho. Ale po pádu apartheidu se stal předsedou jedné z nejpozoruhodnějších komisí, jaké kdy na politické scéně existovaly: *Komise pro pravdu a usmíření* zahájila dlouhý a bolestivý proces uzdravování paměti a uvažování celé země. Vznikl prostor pro vyjádření zármutku i hněvu a pro vypořádání se s ním. Kdo by si dokázal něco takového představit v šedesátých, ba ještě v osmdesátých letech? A přece se to stalo – díky lidem, kteří v sobě spojili vášně pro spravedlnost s následováním Ježíše a dali se do práce.

Tyto příběhy, a mnohé jim podobné, je třeba znovu a znovu připomínat. Takové věci se mohou dít a často se dějí, když lidé vezmou křesťanské poselství vážně. Lidé, kteří je vážně vzali, a proto se ozvali, si mnohdy přivodili vážné potíže a ne jeden z nich zahynul násilnou smrtí. Ve dvacátém století mnozí křesťané zemřeli jako mučedníci nejen kvůli své víře, ale i kvůli statečnému prosazování spravedlnosti, k němuž je jejich víra přivedla. Můžeme vzpomenout třeba Dietricha Bonhoeffera, popraveného nacisty nedlouho před koncem druhé světové války. Můžeme uvést Óscara Romera, zavražděného za to, že se zastával chudých v Salvadoru. A znovu můžeme připomenout Martina Luthera Kinga.

Tyto tři moderní mučedníky – a devět dalších – připomínají sochy na západním průčelí Westminsterského opatství. Dosvědčují, že křesťanská víra stále dokáže hýbat světem a že lidé jsou ochotni nasadit i vlastní život z touhy po spravedlnosti, která z jejich víry vyvěrá.

V této kapitole jsem se pokusil doložit, že tato vášnivá touha je klíčovým rysem veškerého lidství. Projevuje se různými způsoby. Někdy ji lidé překroučí a hrozným způsobem zneužijí. Stále je tu jsou davy nebo i jednotlivci ochotní zabít v pobloudilém přesvědčení, že bude-li kdosi zabit, nastane jakási spravedlnost. Přesto všechno ale víme, že ta podivná věc, které říkáme spravedlnost, a tato vášnivá touha po nápravě světa zůstává jedním z největších lidských cílů

a snů. Křesťané věří, že zdrojem této touhy je ozvěna hlasu, který všichni lidé slyší hluboko ve svém nitru. Věří také, že tento hlas se v Ježíšovi stal člověkem a udělal vše, co bylo třeba, aby se ten sen nakonec uskutečnil.

Dřív než postoupíme dále, zaposlouchejme se ještě do dalších ozvěn onoho hlasu. První z těchto ozvěn věnuje v poslední době pozornost stále více posluchačů.

PODSTATA KŘESŤANSTVÍ

N. T. Wright

Z anglického originálu

Simply Christian: Why Christianity Makes Sense

vydaného nakladatelstvím SCPK

copyright © Nicholas Thomas Wright 2006, 2011

přeložil Dan Drápal.

Jazyková spolupráce: Anna Světlíková

Odpovědný redaktor: Alexandr Flek

Grafická úprava: Jolana Petrlíková

Obálka: Marek Moškoř

Sazba: Luboš Kendra

Tisk: PBTisk, a. s.

Vydal: BIBLION z. s., 2019

Thákurova 3, 160 00 Praha 6

www.biblion.cz

Všechna práva vyhrazena.

ISBN 978-80-87282-45-8